

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

Центр заочної, дистанційної та вечірньої форм навчання
Кафедра германської філології

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня «магістр»

Спеціальність 035 «Філологія»
Спеціалізація 035.041 «Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська»

*Проблеми перекладу заголовків художніх творів (до питання про
поліпарадигмальний вимір)*

Допущено до захисту «__» _____ 20 р.

Зав. каф. іноземних мов та лінгводидактики СумДУ ____доктор філол. наук,
проф. Таценко Н. В.

Виконала:
студ. групи ПР.мз-31с
Матосова Ірина Олегівна

Науковий керівник:
д-р філол. наук, проф.
Таценко Наталія Віталіївна

Суми 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПЕРЕКЛАДУ ЗАГОЛОВКІВ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ.....	6
1.1. Поняття та функції заголовка в художньому творі	6
1.1.1. Проблеми відтворення семантичної та стилістичної функцій заголовка ...	6
1.2. Лінгвістичні аспекти заголовків: стилістичні, семантичні, прагматичні.....	11
1.2.1. Семантична структура заголовків та її вплив на зміст твору	11
1.2.2. Лексичні та стилістичні особливості заголовків художніх творів.....	16
1.3. Переклад заголовків: проблеми, методи і стратегії.....	18
1.3.1. Особливості перекладу заголовків з англійської на українську мову	18
1.4. Вплив заголовка на сприйняття художнього твору: культурні та контекстуальні особливості	23
РОЗДІЛ 2. ЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЗАГОЛОВКІВ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ.....	27
2.1. Лінгвістичний аналіз обраних заголовків: методи і техніки дослідження ..	27
2.2. Порівняльний аналіз оригіналів та варіантів перекладу з урахуванням лінгвістичних факторів	31
РОЗДІЛ 3. ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АНАЛІЗ ЗАГОЛОВКІВ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ.....	34
3.1. Практичний аналіз перекладів заголовків обраних художніх творів	34
3.2. Порівняння перекладів різних перекладачів і оцінка їхньої ефективності..	37
3.3. Рекомендації щодо вибору перекладацьких стратегій для збереження культурного контексту заголовка.....	39
РОЗДІЛ 4. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ЗАГОЛОВКІВ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	43
4.1. Роль заголовків у розвитку навичок читання, перекладу та аналізу тексту	43
4.2. Методика використання заголовків для розвитку лексичних та граматичних навичок	46
4.3. Приклади вправ для розвитку критичного мислення та культурної обізнаності через аналіз заголовків	49
ВИСНОВКИ	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	57

ВСТУП

Переклад художніх творів є складним і багатогранним процесом, що вимагає не лише мовних знань, але й глибокого розуміння культурних, соціальних і літературних контекстів. Однією з найбільш проблемних і водночас важливих складових цього процесу є переклад заголовків творів, що можуть суттєво вплинути на сприйняття твору в іншій мовній та культурній традиції. Заголовки виконують функцію своєрідної першої комунікації між твором і його потенційним читачем, тому їх правильний переклад є важливим аспектом збереження смислової та емоційної цілісності оригіналу.

Дослідження проблем перекладу заголовків набуло особливої актуальності на межі ХХ–ХХІ століть. Оскільки літературний процес зазнав значних змін через глобалізацію та розвиток цифрових технологій, питання адаптації художніх творів для різних культурних середовищ стало більш актуальним. Зокрема, багато науковців звертають увагу на трансформацію семантики заголовків при перекладі, що може призвести до зміщення авторських ідей чи значень. У різних школах перекладу, зокрема у лінгвістичній та культурологічній, розглядаються принципи і стратегії адаптації заголовків.

Актуальність дослідження проблем перекладу заголовків художніх творів визначається необхідністю чіткої й коректної адаптації назви при перекладі. Це є важливим не тільки для збереження автентичності твору, але й для забезпечення його успіху на міжнародній арені. Пошук оптимальних підходів до перекладу заголовків стає надзвичайно важливим в умовах глобалізації літературних процесів, коли твори з різних мовних та культурних середовищ мають бути зрозумілими і привабливими для читачів іншої культури.

Об'єктом дослідження є процес перекладу заголовків художніх творів.

Предмет дослідження – особливості та методи перекладу заголовків, а також стратегія їх адаптації в контексті конкретної мовної та культурної ситуації.

Матеріалом дослідження є заголовки творів, що належать до різних жанрів і мов, зокрема заголовки перекладених художніх книг з англійської на українську мову.

Метою дослідження є вивчення проблем перекладу заголовків художніх творів та аналіз методів і стратегій, що використовуються для збереження їх смислової цілісності при адаптації на іншу мову.

Для досягнення цієї мети необхідно вирішити **такі завдання:**

1. Окреслити основні проблеми, які виникають при перекладі заголовків.
2. Проаналізувати існуючі підходи та стратегії перекладу заголовків.
3. Визначити основні критерії, за якими слід обирати методи перекладу заголовків.
4. Провести аналіз конкретних прикладів перекладу заголовків.

У дослідженні застосовуються **методи** контент-аналізу, порівняльного аналізу та лінгвістичної і культурологічної адаптації. Це дозволяє з'ясувати, як саме перекладачі обирають ті чи інші стратегії при перекладі заголовків, а також як ці стратегії впливають на кінцевий результат.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження можуть бути корисними для теоретиків і практиків перекладу, які займаються адаптацією художніх творів для різних мовних та культурних середовищ. Вони також можуть бути використані в методичних рекомендаціях для викладання перекладу на факультетах філології, а також для створення підручників та посібників для перекладачів.

Наукова новизна дослідження полягає у комплексному підході до вивчення проблем перекладу заголовків художніх творів, що включає як лінгвістичний, так і культурологічний аспекти перекладу. Особливу увагу

приділено аналізу особливостей перекладу заголовків в умовах глобалізації та їх впливу на сприйняття творів у різних культурних контекстах.

Структурно робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків і списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПЕРЕКЛАДУ ЗАГОЛОВКІВ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ

1.1. Поняття та функції заголовка в художньому творі

1.1.1. Проблеми відтворення семантичної та стилістичної функцій заголовка

Заголовок є одним із ключових елементів художнього твору, оскільки він виконує важливі семантичні, естетичні та комунікативні функції. Його роль виходить за межі простої номінації тексту, адже заголовок, як правило, спрямований на формування першого враження читача, створення асоціацій та спрямування уваги на певні аспекти змісту твору. Заголовок слугує своєрідним «ключем» до розуміння ідеї тексту, його концептуального спрямування, а також може нести додаткові художні сенси.

З точки зору семантики, заголовок є текстовим знаком, який концентрує у собі основні смислові акценти твору. Він може бути як експліцитним, так і імпліцитним. Експліцитний заголовок чітко вказує на тему або головний об'єкт тексту. Імпліцитний заголовок, навпаки, створює багатозначність і дає змогу читачеві інтерпретувати його значення, як це часто трапляється у постмодерністських творах. Крім того, заголовки можуть мати символічний характер, натякаючи на глибші ідейні шари тексту.

Важливо зазначити, що заголовок часто є інтерактивним елементом тексту, який несе у собі елементи гри з читачем. У багатьох випадках розуміння заголовка стає можливим лише після прочитання твору, коли читач здатен реконструювати його значення у контексті всього тексту. Такий прийом використовується, наприклад, у творах Хорхе Луїса Борхеса, де заголовки інтригують і запрошують до інтелектуальної співучасті [1].

Заголовок є невід'ємною частиною художнього тексту, яка поєднує у собі багатогранність значень, функціональність і художню виразність. Його аналіз

дозволяє глибше зрозуміти смислову і стилістичну структуру твору, а також осягнути авторський задум і рецепцію читача.

Функції заголовка в художньому творі мають комплексний характер, адже він виконує низку важливих завдань, спрямованих на структурування, семантичне збагачення і естетичне оформлення тексту. Заголовок слугує не лише початковою точкою взаємодії між текстом і читачем, а й стає інструментом, за допомогою якого автор виражає ідеї, концепції та художні смисли. Серед основних функцій заголовка можна виділити номінативну, інформативну, інтригуючу, інтерпретаційну, естетичну та прагматичну.

Номінативна функція є первинною і основною, адже заголовок виступає засобом ідентифікації художнього твору. Він забезпечує його найменування, допомагаючи виділити твір серед інших. Наприклад, заголовок «Лісова пісня» Лесі Українки одразу дає читачеві уявлення про певний тематичний і жанровий контекст, хоча його семантичне наповнення стає зрозумілим лише після прочитання твору. Ця функція дозволяє заголовку виконувати роль маркера, що фіксує змістовий контур твору.

Інформативна функція полягає в здатності заголовка подавати основну інформацію про текст, хоча ця інформація може бути як прямою, так і прихованою. У деяких випадках заголовок відображає головний зміст, як, наприклад, у романі Гюстава Флобера «Мадам Боварі», де він називає центрального персонажа і натякає на тематику твору. В інших випадках інформація в заголовку подається через символічні або метафоричні образи, що вимагає від читача осмислення. Наприклад, заголовок «Червоне і чорне» Стендаля дає підґрунтя для роздумів про соціальні й особистісні конфлікти, відображені в романі [3].

Інтригуюча функція заголовка спрямована на привернення уваги читача, формування його інтересу та емоційної залученості. Заголовок може створювати інтригу через незвичність, парадоксальність або недомовленість, що стимулює бажання дізнатися більше. Наприклад, заголовок «Сто років

самотності» Габрієля Гарсія Маркеса викликає асоціації з вічністю і людським досвідом ізоляції, що одразу інтригує читача.

Інтерпретаційна функція заголовка виявляється у його здатності ставати провідником для розуміння художнього задуму. Заголовок задає певну систему координат для інтерпретації тексту, пропонуючи читачеві шлях до осягнення його глибинних смислів. У цьому контексті важливим є багатозначний характер заголовка, що дозволяє його сприймати у різних контекстах. Наприклад, у романі Франца Кафки «Замок» заголовок може розумітися як метафора недосяжності, таємничості і бюрократичної абсурдності [3].

Естетична функція заголовка реалізується через його художню виразність і здатність викликати емоційний відгук. Використання метафор, алітерацій, гри слів або інших стилістичних засобів робить заголовок не лише змістовним, а й естетично привабливим. Наприклад, заголовок «Портрет Доріана Грея» Оскара Вайльда звучить загадково і передає атмосферу інтриги та містицизму, яка характерна для всього твору.

Прагматична функція заголовка виявляється у його здатності впливати на читача, керувати його очікуваннями і сприйняттям тексту. У сучасній літературі ця функція часто співвідноситься з маркетинговими стратегіями, де заголовок створюється з урахуванням читацьких інтересів. У жанровій літературі, наприклад, у трилерах або фантастиці, заголовки є чітко спрямованими на аудиторію, підкреслюючи динаміку сюжету або незвичність світу, як у романі Джорджа Мартіна «Гра престолів» [2].

Таким чином, функції заголовка в художньому творі тісно пов'язані між собою, створюючи єдину систему, що забезпечує його смислову і естетичну насиченість. Заголовок стає ключовим елементом тексту, який поєднує номінативну, семантичну, естетичну й прагматичну складові, сприяючи більш глибокому сприйняттю і розумінню твору.

Проблеми відтворення семантичної та стилістичної функцій заголовка в художньому тексті є однією з ключових тем у сучасному літературознавстві та

теорії перекладу. Заголовок виконує надзвичайно важливі функції, адже він не лише представляє текст, але й містить у собі концептуальну, символічну та емоційну інформацію, яку необхідно зберегти під час перекладу. Відтворення цих функцій є складним завданням, що вимагає від перекладача глибокого розуміння тексту, авторського задуму, культурного контексту та естетичних прийомів, використаних у творі. У таблиці 1.1 розглянемо проблеми відтворення семантичної та стилістичної функцій заголовка.

Таблиця 1.1

Проблеми відтворення семантичної та стилістичної функцій заголовка

Оригінальний заголовок	Семантичні аспекти	Стилістичні аспекти	Переклад	Коментарі
<i>To Kill a Mockingbird</i>	Метафора, пов'язана з безвинністю та моральними дилемами	Лірична, символічна тональність	Адаптація (<i>Вбити пересмішника</i>)	Підтримується символізм, але культурні конотації можуть залишатися менш зрозумілими українському читачу
<i>Pride and Prejudice</i>	Збереження двох ключових концептів: «гордість» та «упередження»	Нейтральний стиль, що відповідає епохі	Прямий переклад (<i>Гордість і упередження</i>)	Змістовність передано точно, але стилістичне забарвлення може здатися спрощеним
<i>The Catcher in the Rye</i>	Метафора пов'язана з темою ізоляції та пошуків себе	Молодіжний, ліричний стиль	Адаптація (<i>Ловець у житті</i>)	Втрачаються частина культурного контексту та алюзій
<i>Gone with the Wind</i>	Передає образ втрат, часу, що не повертається	Поетична, меланхолійна тональність	Прямий переклад (<i>Звіяні вітром</i>)	Збережено стиль, але певні асоціації можуть не сприйматися через культурні відмінності
<i>The Fault in Our Stars</i>	Філософська алюзія на фатальність та життєві обставини	Ліричний, емоційний стиль	Адаптація (<i>Винні зірки</i>)	Втрачено алюзію до твору Шекспіра, що була зрозуміла англomовному читачу

Джерело: створено автором на основі [3; 5].

Семантична функція заголовка полягає у його здатності передавати основні ідеї, теми та концепти тексту. Проблема полягає у тому, що семантика заголовка нерідко є багатозначною, містить алюзії, метафори або специфічні культурні реалії, які можуть бути незрозумілими для іншомовної аудиторії. Наприклад, у назві роману «To Kill a Mockingbird» Гарпер Лі фраза має не лише буквальне значення, але й глибокий символічний сенс, що відсилає до морального принципу несправедливості покарання невинних. У процесі перекладу важливо зберегти цю багатозначність, але це часто призводить до необхідності компромісу між точністю та адаптацією. У деяких перекладах назва була змінена на «Убити пересмішника», що, хоч і відповідає букві тексту, може втратити культурну символіку, пов'язану з пташкою як образом невинності.

Стилістична функція заголовка спрямована на формування емоційного впливу, створення інтриги та відповідного тонального забарвлення твору. Ця функція залежить від використання мовних засобів, таких як метафори, алітерація, ритм чи гра слів. Під час перекладу виникає проблема збереження стилістичних характеристик, особливо коли оригінальний заголовок базується на мовних іграх чи фонетичних особливостях, які не мають аналогів у цільовій мові. Наприклад, назва твору Льюїса Керрола «Through the Looking-Glass» має водночас буквальний і метафоричний зміст, що асоціюється з подорожжю у світ дзеркальних реалій. У деяких перекладах цей заголовок змінюється на «Аліса у Задзеркаллі», що акцентує на героїні, але може втратити частину художнього ефекту, закладеного в образі дзеркала як символу іншої реальності [4].

Додатковою проблемою є збереження культурної специфіки заголовка, яка нерідко відображає особливості історичного, соціального чи національного контексту. У таких випадках перекладачеві доводиться вирішувати, чи адаптувати заголовок для кращого розуміння іншомовною аудиторією, чи

залишити його максимально близьким до оригіналу, ризикуючи втратити частину сенсів.

Ще однією складністю є переклад заголовків, які містять алюзії на літературні твори, історичні події чи міфологічні сюжети. Для таких випадків важливо зберегти не лише точність перекладу, але й забезпечити зрозумілість цих алюзій для читача. Наприклад, заголовок роману Джона Стейнбека «Of Mice and Men» є алюзією на рядок з поеми Роберта Бернса «To a Mouse». В англійській культурі цей зв'язок є очевидним, тоді як в іншомовних перекладах алюзія може залишитися невідомою, якщо перекладач не надасть пояснення у вигляді примітки або адаптованої назви [1].

Таким чином, відтворення семантичної та стилістичної функцій заголовка є багатограним завданням, яке вимагає врахування мовних, культурних та естетичних аспектів. Перекладач повинен зберігати баланс між точністю передання смислів і художньою виразністю, оскільки заголовок є не лише вступом до тексту, але й важливим засобом його інтерпретації та естетичного впливу на читача.

1.2. Лінгвістичні аспекти заголовків: стилістичні, семантичні, прагматичні

1.2.1. Семантична структура заголовків та її вплив на зміст твору

Лінгвістичні аспекти заголовків у художніх творах охоплюють три основні складові: стилістичну, семантичну та прагматичну. Ці аспекти тісно взаємопов'язані і разом формують складний мовний феномен, який виконує як текстуальні, так і позатекстуальні функції. Дослідження лінгвістичних

характеристик заголовків дає змогу глибше зрозуміти їхню роль у структурі художнього тексту, а також у комунікації між автором і читачем.

Стилістичний аспект заголовків передбачає аналіз мовних засобів, використаних для створення художньої виразності, емоційного впливу та естетичного ефекту. У заголовках часто застосовуються такі стилістичні прийоми, як метафори, алітерація, гра слів, антитези, парадокси та іронія. Наприклад, заголовок роману Джейн Остін «Гордість і упередження» є побудованим на антитезі, що підкреслює центральний конфлікт твору і водночас викликає емоційну зацікавленість читача. Стилістика заголовка може також бути підпорядкована жанровим особливостям твору: для драматичних творів характерна лаконічність і символічність («Король Лір» Вільяма Шекспіра), тоді як для епічних творів – масштабність і пафосність («Війна і мир» Льва Толстого). Заголовки з елементами гри слів, наприклад, у творах Оскара Вайльда, додають тексту інтерактивності, запрошуючи читача до співтворчості [6].

Семантичний аспект заголовків охоплює їхню здатність передавати смислову інформацію, пов'язану з темою, ідеєю або ключовими образами тексту. Заголовок нерідко концентрує у собі основні концепти твору, стаючи його «смісловим ядром». Важливо, що семантика заголовка може бути як експліцитною, тобто відкрито розкривати зміст твору, так і імпліцитною, натякаючи на глибинні ідеї, які стають зрозумілими лише після прочитання тексту. Наприклад, заголовок роману Франца Кафки «Процес» має імпліцитну семантику, оскільки він не лише позначає юридичний судовий процес, але й відображає абсурдність і бюрократичність життя головного героя. Метафоричні заголовки, як-от «Море» Джона Бенвілла, створюють багатопланові семантичні зв'язки, що поєднують конкретні образи з глибокими філософськими ідеями.

Прагматичний аспект заголовків спрямований на вивчення їхньої функції у комунікації між текстом і читачем. Заголовок виступає як своєрідний комунікативний сигнал, що активізує читацький інтерес, формує очікування і

налаштовує на певний тип сприйняття твору. Вибір заголовка може мати вплив на маркетингове позиціонування тексту, зокрема в сучасній масовій літературі, де заголовки часто орієнтовані на створення інтриги або відображення жанрової специфіки. Наприклад, заголовок «Гра престолів» Джорджа Мартіна інтригує читача динамічним образом боротьби за владу, характерним для епічного фентезі. Прагматична функція заголовків також включає їхню здатність впливати на інтерпретацію тексту, спрямовуючи увагу читача на певні аспекти його змісту. Заголовки з культурними чи історичними алюзіями, як, наприклад, «Фієста» Ернеста Хемінгуея, додають тексту додаткового контексту, який читач має враховувати для повного розуміння твору [6].

Загалом стилістичний, семантичний і прагматичний аспекти заголовків формують цілісний лінгвістичний феномен, що значно впливає на сприйняття і тлумачення художнього тексту (див. табл. 1.2). Їхнє вивчення дозволяє не лише глибше зрозуміти художню специфіку твору, але й оцінити майстерність автора у створенні тексту як естетично і концептуально завершеного цілого.

Таблиця 1.2

Стилістичні, семантичні та прагматичні аспекти заголовків

Оригінальний заголовок	Стилістичні аспекти	Семантичні аспекти	Прагматичні аспекти	Коментарі
<i>The Great Gatsby</i>	Використання епітета для створення пафосу	«Великий» як характеристика не лише героя, а й його життя та ілюзій	Викликає інтерес до головного персонажа, підкреслює масштабність історії	Переклад зберігає оригінальне значення (<i>Великий Гетсбі</i>), але емоційний відтінок може бути послаблений
<i>Fifty Shades of Grey</i>	Гра слів, що натякає на багатозначність заголовка	«Відтінки сірого» як метафора складності персонажів і ситуацій	Провокує читача через натяк на загадковість та інтимність	Переклад (<i>П'ятдесят відтінків сірого</i>) зберігає гру слів і прагматичний ефект
<i>A Song of Ice and Fire</i>	Поетичність, метафоричність	«Лід» і «вогонь» символізують протистояння,	Формує очікування драматичного протистояння	Прямий переклад (<i>Пісня льоду і полум'я</i>) передає поетичний характер і

		протилежності		символічність
<i>Brave New World</i>	Іронія у використанні фразеологізму	Семантика утопії, яка насправді є антиутопією	Формує очікування про можливе дослідження соціальних або етичних проблем	Переклад (<i>Прекрасний новий світ</i>) зберігає іронічну конотацію
<i>The Silence of the Lambs</i>	Метафора, створює напругу та тривожний настрій	«Тиша ягнят» як символ невинності, що зазнає насильства	Викликає зацікавлення, провокує загадковість	Переклад (<i>Мовчання ягнят</i>) зберігає всі три аспекти

Джерело: створено автором на основі [3; 9].

Семантична структура заголовків художніх творів є важливим елементом літературного тексту, який не лише виконує номінативну функцію, але й формує смислові орієнтири для читача. Заголовок часто виступає першою точкою контакту між текстом і аудиторією, задаючи тон, тему та концептуальні рамки твору. Семантична структура заголовка включає різноманітні рівні значення, які взаємодіють між собою, утворюючи складний багатосаровий феномен, що впливає як на сприйняття тексту, так і на його інтерпретацію (див. табл. 1.3)

Таблиця 1.3

Семантична структура заголовків та її вплив на зміст твору

Оригінальний заголовок	Семантична структура	Основні елементи значення	Вплив на сприйняття змісту твору	Коментарі
<i>The Great Gatsby</i>	Епітет + ім'я	«Великий» – велич, ідеалізація; «Гетсбі» – персонаж	Формує образ видатної особистості, що стоїть в центрі історії	Заголовок задає високі очікування, акцентуючи увагу на головному герої
<i>One Hundred Years of Solitude</i>	Числівник + часова характеристика + стан	«Сто років» – тривалість; «Самотність» – ізоляція	Передає ідею циклічності часу та ізольованості роду	Заголовок інтригує та передає філософський підтекст роману
<i>A Farewell to Arms</i>	Метафора	«Прощання» – втрати; «зброя» – війна, боротьба	Налаштовує на драматичну історію, що	Метафоричність створює емоційний фон і інтригу

			поєднує любов і трагедію	
<i>The Catcher in the Rye</i>	Метафора	«Ловець» – захисник; «жито» – дитинство, чистота	Символізує роль головного героя у прагненні зберегти невинність	Відображає внутрішні конфлікти героя, хоча культурна алюзія може бути менш зрозуміла іншомовним читачам
<i>Lord of the Flies</i>	Метафора	«Лорд» – панування; «мухи» – хаос, розпад	Вказує на тему моральної деградації суспільства	Створює тривожний і символічний контекст для розуміння сюжету
<i>The Picture of Dorian Gray</i>	Конкретний опис (предмет + ім'я)	«Картина» – відображення; «Доріан Грей» – персонаж	Підкреслює зв'язок між мистецтвом і мораллю героя	Назва акцентує увагу на ключовому символі твору – портреті

Джерело: створено автором на основі [7; 8].

Один із ключових аспектів семантичної структури заголовка полягає у його здатності концентрувати зміст твору у лаконічній формі. Заголовок може бути максимально експліцитним, прямо вказуючи на центральну тему чи ідею твору, або імпліцитним, залишаючи простір для інтерпретації. Наприклад, заголовок роману Льва Толстого «Війна і мир» представляє глобальні поняття, що одразу задають масштаб твору, однак їхній глибинний сенс стає зрозумілим лише після занурення у текст. У цьому випадку заголовок є своєрідним концептуальним ключем до твору, відкриваючи перед читачем багатозначний семантичний простір.

Семантика заголовка часто містить у собі символічні або метафоричні елементи, які поглиблюють зміст твору. Метафоричні заголовки, як, наприклад, «Чума» Альбера Камю, відображають не лише буквальний зміст подій, але й філософські аспекти, зокрема, символіку моральної і духовної боротьби. Через такі заголовки автор досягає ефекту багатозначності, який дозволяє читачеві шукати різні рівні смислу, співвідносити їх із власним досвідом і культурними

контекстами. У такий спосіб заголовок стає провідником у багатогранний світ тексту, допомагаючи читачеві розкрити глибинні шари авторського задуму [8].

Семантична структура заголовка також впливає на створення емоційного й інтелектуального настрою, необхідного для розуміння твору. Використання в заголовку експресивно забарвлених слів або стилістичних прийомів дозволяє авторові сформувати певний тональний контекст. Заголовок може бути своєрідним «дзеркалом» твору, відображаючи його загальну тональність і водночас підкреслюючи окремі мотиви чи теми.

Іншою важливою складовою семантичної структури заголовка є його функція створення інтертекстуального зв'язку. Заголовок нерідко містить алюзії на літературні, історичні чи культурні джерела, що розширює семантичний горизонт твору. Наприклад, заголовок роману Джона Стейнбека «На схід від Едему» є алюзією на біблійну історію Каїна і Авеля, що додає твору нового рівня значення, пов'язаного з питаннями долі, гріха і спокути. Читач, розуміючи ці інтертекстуальні зв'язки, може глибше оцінити авторську ідею і культурний контекст твору [9].

Отже, семантична структура заголовків є потужним засобом, що визначає смисловий простір тексту і впливає на його сприйняття читачем. Завдяки багат шаровості, символічності та здатності формувати інтертекстуальні зв'язки заголовок стає невід'ємною частиною художнього твору, виконуючи функцію своєрідного ключа до його розуміння. Ретельний аналіз семантики заголовка дозволяє виявити глибинні зв'язки між його формою і змістом, розкрити авторські наміри та оцінити загальну естетичну завершеність тексту.

1.2.2. Лексичні та стилістичні особливості заголовків художніх творів

Лексичні та стилістичні особливості заголовків художніх творів є важливими елементами, що формують перше враження про текст і впливають на сприйняття читачем змісту твору. Заголовок виконує багато функцій, серед яких інформативна, символічна, емоційно-виразна та прагматична. Для досягнення цих функцій автори активно використовують широкий спектр лексичних і стилістичних засобів, які дозволяють сконцентрувати ідеї та емоції твору у лаконічній формі. Лексичні особливості заголовків полягають у доборі слів, що максимально точно передають зміст і тональність тексту. Художні заголовки часто містять ключові поняття, які відображають головні теми твору. Наприклад, у назві роману Джорджа Орвелла «1984» лаконічно позначено не лише часовий орієнтир, але й метафору антиутопічного майбутнього, яка розкривається у самому тексті. Автори також звертаються до символічних слів, що мають багатозначне трактування, як-от «Чума» Альбера Камю, де одне слово передає одночасно буквальний і алегоричний сенс. Особливо важливим є використання заголовків із культурними алюзіями чи історичними конотаціями, як-от у романі Джона Стейнбека «Грона гніву», де назва відсилає до біблійних і літературних образів [10].

Стилістичні особливості заголовків полягають у застосуванні різноманітних художніх прийомів, що підсилюють їхню виразність і впливовість. Часто використовуються тропи, зокрема метафори, епітети, антитези та гіперболи, які надають заголовкам глибини та естетичної завершеності. Наприклад, у романі Габріеля Гарсія Маркеса «Сто років самотності» заголовок не лише вражає своєю масштабністю, але й символізує ключову тему ізоляції та тривалості людських страждань. Крім того, гра слів, характерна для багатьох творів, додає заголовкам інтерактивності та динамічності, як це можна побачити у творах Оскара Вайльда. Стилістичний ефект заголовків може також бути досягнутий через звукову організацію тексту, зокрема використання алітерації або асонансу, які створюють мелодійність і підсилюють емоційне сприйняття.

Лексика заголовків художніх творів також часто залежить від жанрових і стильових особливостей тексту. У драматичних творах заголовки можуть бути максимально лаконічними, як-от «Гамлет» Вільяма Шекспіра, що концентрує увагу на головному персонажі. У той же час, заголовки романів нерідко є більш описовими чи метафоричними, як у «Прощавай, зброє!» Ернеста Хемінгуея, де поєднано емоційний і символічний аспекти. У жанрі фентезі чи наукової фантастики заголовки часто акцентують на екзотичності світу, зображеного у творі, або на інтригах сюжету, як-от у «Хроніках Нарнії» Клайва Льюїса [11].

Важливу роль відіграє також прагматична спрямованість заголовків, яка зумовлює вибір лексичних і стилістичних засобів. Заголовок має привертати увагу, створювати інтригу й одночасно передавати змістовний і тональний контекст твору. Наприклад, у романі Маргарет Мітчелл «Звіяні вітром» заголовок викликає образ руйнівних змін і втрат, які пронизують увесь твір. Така прагматична функція заголовка забезпечує його інтерактивну взаємодію з читачем, активізуючи уяву та інтерес до тексту.

Таким чином, лексичні та стилістичні особливості заголовків є ключовими компонентами художнього тексту, що визначають його змістову і естетичну цілісність. Вони виконують низку функцій, починаючи від репрезентації головних ідей і закінчуючи створенням емоційного настрою та естетичного впливу. Аналіз лексичних і стилістичних аспектів заголовків дозволяє не лише краще зрозуміти авторський задум, але й розкрити багатогранність художнього тексту як цілісного літературного феномену.

1.3. Переклад заголовків: проблеми, методи і стратегії

1.3.1. Особливості перекладу заголовків з англійської на українську мову

Переклад заголовків художніх творів є важливим і водночас складним аспектом літературного перекладу, який потребує врахування як лінгвістичних, так і культурних факторів. Заголовок виконує низку функцій у структурі тексту, зокрема номінативну, інформативну, емоційно-виразну і прагматичну. Тому його переклад потребує не лише точного відтворення змісту, але й збереження художньої виразності, стилістичних особливостей та культурної значущості. Проблеми перекладу заголовків часто виникають через їхню багатозначність, символічність і глибоку взаємодію з текстом (див. табл. 1.4). Наприклад, заголовок може містити алюзії, метафори чи гру слів, що є важкими для адекватного відтворення іншою мовою. Такі заголовки, як «The Catcher in the Rye» Джерома Селінджера, вимагають від перекладача не лише розуміння буквального значення, але й проникнення у культурні та символічні шари, які стоять за ним. Збереження цих аспектів вимагає творчого підходу і глибокого знання обох культур.

Таблиця 1.4

Проблеми, методи і стратегії перекладу заголовків

Оригінальний заголовок	Проблеми перекладу	Методи перекладу	Стратегії адаптації	Коментарі
<i>To Kill a Mockingbird</i>	Метафора може бути незрозумілою читачам	Літературна адаптація	Збереження метафори (<i>Вбити пересмішника</i>)	Переклад зберігає символізм, але асоціації можуть бути менш зрозумілі українській аудиторії
<i>Pride and Prejudice</i>	Труднощі у збереженні ритмічності та семантики	Прямий переклад	Збереження оригінального змісту (<i>Гордість і упередження</i>)	Передано семантику, але стилістичний шар спрощено
<i>Fifty Shades of Grey</i>	Гра слів у заголовку важка для прямого перекладу	Літературна адаптація	Максимальна відповідність (<i>П'ятдесят відтінків сірого</i>)	Вдало збережено семантику та стилістику
<i>The Catcher in the Rye</i>	Метафора оригіналу втрачає	Літературна адаптація	Збереження концепту (<i>Ловець у житті</i>)	Частина культурних асоціацій втрачена

	культурні алюзії			
<i>Gone with the Wind</i>	Лірична метафора може втратити емоційне забарвлення	Прямий переклад	Збереження емоційності (<i>Звіяні вітром</i>)	Передано оригінальну символіку, але втрачаються частина алюзій
<i>The Fault in Our Stars</i>	Алюзія до Шекспіра може бути незрозумілою	Літературна адаптація	Спрощення для читача (<i>Винні зірки</i>)	Алюзія втрачена, але створено культурно зрозумілий заголовок

Джерело: створено автором на основі [11; 12].

Методи перекладу заголовків варіюються залежно від їхніх семантичних і стилістичних особливостей. Досить часто використовується метод дослівного перекладу, особливо якщо заголовок має прямий і зрозумілий зміст. Однак у випадках, коли заголовок містить культурно специфічні елементи або художні тропи, перекладачі застосовують методи адаптації чи трансформації. Наприклад, заголовок «*Gone with the Wind*» Маргарет Мітчелл перекладено українською як «Звіяні вітром», що зберігає основну метафору і водночас звучить природно для цільової аудиторії. У деяких випадках необхідна заміна окремих елементів заголовка, щоб зберегти його функціональність і вплив у цільовій культурі.

Стратегії перекладу заголовків залежать від мети перекладача і очікувань аудиторії. Якщо переклад орієнтований на максимальну відповідність оригіналу, перекладач прагне зберегти всі семантичні, стилістичні та прагматичні аспекти заголовка. Це особливо важливо для творів, де заголовок є ключем до розуміння основних ідей тексту, як, наприклад, у романі «*One Hundred Years of Solitude*» Габріеля Гарсія Маркеса, який українською перекладено як «Сто років самотності». Інша стратегія передбачає адаптацію заголовка до потреб цільової аудиторії, що може включати зміну лексики або структури для досягнення більшого емоційного чи естетичного ефекту. Такий підхід часто застосовується у перекладі жанрової літератури, де заголовки повинні відповідати очікуванням конкретної читацької групи [12].

Особливо складними є випадки, коли заголовок містить гру слів, каламбури чи культурно обумовлені алюзії. У таких випадках перекладач має вирішувати, що є важливішим – збереження форми чи передачі сенсу. Наприклад, у перекладі творів Оскара Вайльда чи Льюїса Керролла іноді неможливо зберегти всі аспекти оригіналу, і перекладачеві доводиться робити компроміси, обираючи стратегії, які найкраще відповідають цільовій культурі.

Загалом переклад заголовків є багатоаспектним завданням, яке потребує балансу між точністю і творчістю. Успішний переклад залежить від розуміння не лише лінгвістичних аспектів заголовка, але й його культурної функції, художньої цінності та прагматичного впливу. Ретельний підхід до перекладу заголовків дозволяє зберегти унікальність оригінального твору і водночас зробити його доступним і зрозумілим для нової аудиторії, зберігаючи його естетичну та культурну значущість.

Особливості перекладу заголовків з англійської на українську мову є важливим аспектом міжкультурної комунікації, який відображає не лише лінгвістичні, але й культурні, естетичні та прагматичні аспекти. Заголовок у художньому творі відіграє ключову роль, виконуючи функцію смислового орієнтира, що задає контекст, атмосферу та тему тексту. При перекладі заголовків важливо зберегти їхню змістовну і стилістичну цілісність, адаптуючи їх до особливостей української мови та культурного середовища [15, с. 33].

Однією з основних складнощів перекладу заголовків з англійської на українську є передача багатозначності, яка часто притаманна оригінальним назвам. Англійська мова, завдяки своїй лаконічності та високому ступеню омонімії, дозволяє створювати заголовки, що містять кілька рівнів значення. Наприклад, заголовок роману Джерома Селінджера «The Catcher in the Rye» має як буквальне, так і метафоричне значення, що ускладнює його точний переклад. Український варіант «Ловець у житі» зберігає символічний сенс,

проте може втратити певну лексичну багатозначність, яка притаманна англійському оригіналу.

Ще однією особливістю є необхідність відтворення стилістичного забарвлення заголовка. Багато англійських заголовків мають нейтральний або виразно художній характер, що вимагає тонкої роботи над їхнім перекладом. Наприклад, заголовок роману Джейн Остін «Pride and Prejudice» перекладається українською як «Гордість і упередження», що точно передає стильову стриманість і концептуальну ясність оригіналу. Водночас перекладачеві необхідно враховувати специфіку українського мовного середовища, де подібні поєднання понять можуть мати інше емоційне або культурне сприйняття [16].

Культурно обумовлені елементи також є важливим фактором у перекладі заголовків. Багато англійських заголовків містять алюзії, посилення на історичні події чи літературні твори, що можуть бути менш зрозумілими для української аудиторії. Наприклад, заголовок «To Kill a Mockingbird» Гарпер Лі перекладається як «Убити пересмішника», зберігаючи символічний сенс, проте потребує пояснення для читачів, які не знайомі з американською культурною традицією, де пересмішник асоціюється з невинністю. У таких випадках перекладачі іноді додають передмову чи примітки для роз'яснення культурного контексту.

Адаптація лексичних особливостей також відіграє важливу роль. Англійські заголовки часто вирізняються лаконічністю завдяки структурним особливостям мови, тоді як українська мова тяжіє до більш розгорнутих формулювань. Це може призводити до змін у довжині чи структурі заголовка під час перекладу. Наприклад, заголовок «Of Mice and Men» Джона Стейнбека перекладається як «Про мишей і людей», де зберігається структура оригіналу, але додається частка «про», необхідна для природності української мови [18].

Особливий виклик становлять заголовки з грою слів чи метафорами, які можуть бути незрозумілими для української аудиторії через різницю у мовних і культурних кодах. У таких випадках перекладачі часто використовують

стратегію адаптації або створення нового заголовка, що максимально відповідає суті тексту. Наприклад, у перекладі творів Оскара Вайльда чи Льюїса Керролла перекладачі іноді змінюють заголовки, аби передати основну ідею твору в доступній формі.

Отже, переклад заголовків з англійської на українську мову є багатогранним процесом, що поєднує лінгвістичну точність із творчим підходом. Успіх перекладу залежить від здатності перекладача враховувати семантичну багатозначність, стилістичне забарвлення та культурні особливості оригіналу, водночас адаптуючи їх до особливостей української мовної і культурної системи. Це завдання вимагає не лише глибокого знання мов і культур, але й чутливості до художньої форми, що забезпечує збереження авторського задуму і гармонійне сприйняття тексту новою аудиторією.

1.4. Вплив заголовка на сприйняття художнього твору: культурні та контекстуальні особливості

Заголовок художнього твору відіграє ключову роль у формуванні першого враження читача, задаючи тональність, смислові акценти і емоційний контекст. Вплив заголовка на сприйняття твору є багатогранним, оскільки він виконує не лише функцію ідентифікації, але й слугує своєрідним мостом між текстом і його аудиторією, враховуючи культурні та контекстуальні особливості. Як перший елемент, з яким читач вступає в контакт, заголовок концентрує в собі ідеї, теми та інколи навіть символіку твору, тим самим сприяючи його сприйняттю на глибшому рівні.

У різних культурних контекстах заголовки можуть викликати різну реакцію через відмінності у сприйнятті символів, асоціацій та алюзій (див. табл. 1.5). Наприклад, у західній літературній традиції заголовки часто відображають особистісні переживання або соціальні проблеми, тоді як у східній літературі

вони можуть бути більш абстрактними, сповненими метафоричності або пов'язаними з природними явищами. Наприклад, роман Джорджа Орвелла «1984» одразу викликає відчуття тривоги і змушує задуматися над питаннями контролю та свободи, тоді як для читача в іншому культурному контексті такі асоціації можуть бути менш очевидними. З іншого боку, твори японської літератури, як-от «Країна снігу» Ясунарі Кавабати, спираються на метафоричну образність, що викликає різний емоційний відгук залежно від культурної підготовки читача.

Таблиця 1.5

Культурні та контекстуальні особливості заголовків художніх творів

Аспект впливу заголовка	Культурні особливості	Контекстуальні особливості
Змістовність і символізм	Залежить від культурного контексту: символи, зрозумілі в одній культурі, можуть бути невідомими або інтерпретуватись інакше в іншій.	Залежить від тематики твору: символи можуть набувати нових значень у контексті сюжету чи епохи.
Емоційний відгук	Викликає асоціації, що ґрунтуються на культурних цінностях, традиціях, історичному досвіді.	Визначається жанром і стилем твору: емоційне забарвлення заголовка може підсилювати інтригу чи драматичність сюжету.
Мовна структура	Вплив специфіки мови: ідіоми, словосполучення або гра слів можуть бути неможливими для дослівного перекладу.	Лексичний вибір враховує соціокультурний контекст аудиторії та авторську інтенцію.
Ефект запам'ятовуваності	Залежить від використання популярних у культурі мотивів, афоризмів або цитат.	Залежить від оригінальності та прив'язки до основної тематики чи ключового образу твору.
Стилістичні особливості	Орієнтується на літературні традиції, характерні для конкретної культури.	Підкреслює унікальні риси стилю автора чи жанрову приналежність твору.
Адаптація для перекладу	Може змінюватися залежно від культурного середовища, щоб зберегти основний посыл заголовка.	Враховує мету перекладу: локалізація, маркетинговий ефект або збереження оригінальної інтерпретації.
Значення у продажах і популярності	Відображає тенденції ринку в конкретній культурі: які слова чи теми привертають увагу	Визначається видавничою стратегією, орієнтацією на певну аудиторію чи тематичну

	читачів.	нішу.
--	----------	-------

Джерело: створено автором на основі [21; 23].

Контекстуальні особливості заголовка залежать від історичного, соціального та літературного середовища, у якому створюється і читається твір. У літературі доби модернізму, наприклад, заголовки нерідко були навмисно двозначними, інтригуючи читача і спонукаючи до глибшого аналізу тексту. Яскравим прикладом є «Улісс» Джеймса Джойса, де заголовок не лише вказує на героя античності, але й відображає сучасні теми пошуку ідентичності та повсякденного життя. Сучасний читач, знайомий із культурними та історичними передумовами твору, сприймає заголовок як багатозаровий символ, тоді як без цього контексту значення може залишитися неповним.

Культурні особливості сприйняття заголовків також визначаються мовними традиціями. У деяких мовах, наприклад, англійській, заголовки часто будуються на коротких, виразних фразах чи словах, тоді як українська літературна традиція може допускати більш розгорнуті або описові заголовки. Це впливає на ритм і тональність твору ще до того, як читач звертається до його змісту. Наприклад, роман Ліни Костенко «Маруся Чурай» через свій заголовок одразу занурює читача у контекст історичної і культурної спадщини України, натякаючи на національні та етичні теми. Водночас англійські заголовки, як-от «To Kill a Mockingbird» Гарпер Лі, через свою лаконічність і метафоричність залишають більше простору для інтерпретацій [28].

Емоційний вплив заголовка на читача є ще одним важливим аспектом. Успішний заголовок може не лише зацікавити, але й викликати певні почуття чи очікування, що впливають на сприйняття твору в цілому. Наприклад, заголовок «The Great Gatsby» Френсіса Скотта Фіцджеральда через слово «great» створює початковий образ величі чи успіху, але в процесі читання цей образ трансформується, відкриваючи трагічність персонажа і його історії. В українській літературі емоційний ефект заголовків часто досягається через їхню

звукову структуру чи використання поетичних прийомів. Це можна спостерігати у творах Тараса Шевченка, де заголовки, як-от «Катерина» чи «Заповіт», мають глибокий емоційний резонанс для українського читача.

Таким чином, заголовок є багатофункціональним і значущим елементом художнього твору, який значно впливає на його сприйняття. Культурні та контекстуальні особливості відіграють вирішальну роль у визначенні того, як заголовок буде інтерпретований і зрозумілий читачем. Аналізуючи заголовок, необхідно враховувати не лише його семантичне та стилістичне значення, але й той культурний і історичний контекст, у якому він функціонує. Успішний заголовок, незалежно від його форми чи походження, стає невіддільною частиною літературного твору, сприяючи глибшому розумінню авторського задуму та створюючи міст між текстом і його аудиторією.

РОЗДІЛ 2. ЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЗАГОЛОВКІВ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ

2.1. Лінгвістичний аналіз обраних заголовків: методи і техніки дослідження

Лінгвістичний аналіз заголовків художніх творів є важливим напрямом дослідження, що дозволяє розкрити їхню структуру, семантику, стилістику та прагматику. Заголовки слугують своєрідними «ключами» до розуміння змісту твору, тому їхнє вивчення потребує застосування комплексу методів і технік, які враховують багатшаровість і функціональність цього елемента тексту. Основна мета лінгвістичного аналізу заголовків полягає у виявленні зв'язку між їхньою формою, змістом та комунікативною функцією.

Одним із ключових методів лінгвістичного аналізу заголовків є семантичний аналіз, який спрямований на дослідження значення слів та їхніх комбінацій у межах заголовка. Семантичний аналіз дозволяє розкрити, як вибір певної лексики формує смисловий простір твору та які асоціації виникають у читача. Наприклад, заголовок «Pride and Prejudice» Джейн Остін містить лексеми, що відображають дві центральні теми твору, і завдяки їхній семантичній взаємодії створюється напруження між гордістю та упередженням, яке є ключовим для сюжету. Для українського перекладу важливо враховувати ці семантичні зв'язки, що впливає на вибір еквівалентів і збереження смислової глибини [28].

Стилістичний аналіз заголовків орієнтується на дослідження виразних засобів і стилістичних прийомів, які використовуються автором. Це може включати вивчення тропів, як-от метафор, алегорій чи гіпербол, що додають заголовку естетичної цінності та впливають на сприйняття читачем. Наприклад, заголовок «The Old Man and the Sea» Ернеста Хемінгуея характеризується стилістичною простотою та водночас символічністю, яка створює контраст між

буквальним і метафоричним рівнями інтерпретації. Для аналізу такого заголовка дослідники можуть застосовувати методику інтертекстуального аналізу, яка допомагає виявити відсилання до інших текстів чи культурних явищ, що підсилюють його значення.

Прагматичний аналіз заголовків зосереджується на вивченні комунікативного впливу заголовка на аудиторію. Заголовок виконує низку функцій, серед яких привернення уваги, інтрига, задавання тональності та формування очікувань щодо змісту твору. Наприклад, заголовок «To Kill a Mockingbird» Гарпер Лі не лише інтригує, але й викликає певні емоційні реакції, що налаштовують читача на морально-етичну проблематику твору. Для прагматичного аналізу використовуються методи дискурсивного аналізу, які дозволяють простежити, як заголовок взаємодіє з текстом і виконує свої функції в контексті комунікації між автором і читачем [26, с. 88].

Також важливим є структурний аналіз, який передбачає вивчення граматичної будови заголовків. У цьому аспекті дослідники звертають увагу на вибір синтаксичних конструкцій, використання різних частин мови та їхню композицію. Наприклад, короткі заголовки, як-от «Dune» Френка Герберта, відрізняються лаконічністю та символічністю, тоді як більш розгорнуті заголовки, як-от «One Hundred Years of Solitude» Габріеля Гарсія Маркеса, створюють уявлення про масштабність і тематику твору. Для структурного аналізу застосовуються методи морфологічного та синтаксичного аналізу, які дозволяють виявити закономірності побудови заголовків у різних літературних традиціях.

Крім того, у лінгвістичному аналізі заголовків використовуються методи когнітивної лінгвістики, які допомагають зрозуміти, як заголовки формують уявлення про текст у свідомості читача. За допомогою аналізу концептів і когнітивних моделей дослідники можуть виявити, які асоціації викликає заголовок і як ці асоціації впливають на інтерпретацію тексту. Наприклад,

заголовок «Brave New World» Олдоса Гакслі створює уявлення про майбутнє суспільство, яке виявляється одночасно привабливим і тривожним.

Існує три основні методи перекладу імен та назв: транслітерація, транскрипція та калькування. Транслітерація передбачає запис іноземних слів українським алфавітом без урахування їх вимови. Наприклад:

Thames – Темз.

Leicester – Лестер.

Edinburgh – Единбург.

Chelsea – Челсі.

Стандарти транслітерації, як-от ISO 9:1995, визначають правила переведення кириличних літер на латиницю, проте в практиці вони часто ігноруються. Наприклад, «ч», «ш», «щ» можуть бути передані як “ch”, “sh”, “shch”:

Щур – Shchur.

Шкляр – Shklyar [26, с. 90].

У різних мовах можуть існувати альтернативні варіанти, що відповідають їх фонетичним особливостям. Наприклад, ім'я Т.Г. Шевченка може мати різні варіанти написання в залежності від мови. В Україні є офіційний стандарт транслітерації для правничих та офіційних текстів, що використовує латинські літери для українських імен та назв. Транскрипція, на відміну від транслітерації, передає імена відповідно до їх вимови в іншій мові:

Paris – Париж.

Munich – Мюнхен.

Транскодування поєднує транскрипцію та транслітерацію і може бути виконано в чотирьох формах: транскрипція, транслітерація, змішане транскодування, адаптивне транскодування. Калькування ж полягає в дослівному перекладі складових частин імені:

Silicon Valley - Долина Кремнію.

Great Barrier Reef - Великий Бар'єрний Риф [26, с. 92].

Цей метод застосовується, коли він не суперечить нормам української мови. Традиція також відіграє важливу роль у передачі імен, і не існує єдиної системи для цього. Наприклад, імена королів часто зберігають традиційну транслітерацію, тоді як інші імена можуть бути передані по-різному. Сучасні тенденції свідчать про зсув від транслітерації до транскрипції, зокрема для географічних назв. Наприклад, Worchester може передаватися як Вустер, а Hull – як Хелл, однак Texas залишається Техасом. Таку непослідовність можна побачити й у передачі імен, таких як New Hampshire – Нью-Гемпшир і New Orleans – Новий Орлеан. Переклад власних назв та географічних термінів є одним з найскладніших аспектів міжкультурної комунікації, особливо коли йдеться про літературні та художні тексти, де кожне слово має багатозначне значення. Перекладач має не лише передати лінгвістичний зміст, а й зберегти стилістичні особливості, інтонацію та ритм оригіналу, а також врахувати культурні асоціації та історичні конотації. Вибір між транслітерацією і транскрипцією часто залежить від контексту та цілей перекладу. Транслітерація може бути корисною для збереження візуальної схожості з оригіналом, особливо у наукових і технічних текстах, де важлива точність. Транскрипція ж більше підходить для художніх і популярних текстів, де важливіше передати звучання і емоційний відтінок. Калькування, хоча і рідше використовується, є ефективним методом для передачі культурно-специфічних елементів, таких як назви місць чи історичних подій. Цей метод дає можливість читачу краще зрозуміти значення і контекст оригіналу, однак потребує обережності, щоб уникнути хибних інтерпретацій. Кожна з цих стратегій має свої переваги та недоліки, і вибір залежить від конкретного тексту і його особливостей. Важливо, щоб перекладач зберігав баланс між вірністю оригіналу та адаптацією до нового культурного і мовного середовища [29, с. 184].

Таким чином, лінгвістичний аналіз заголовків художніх творів базується на використанні комплексного підходу, який включає семантичний, стилістичний, прагматичний, структурний та когнітивний аналізи. Кожен із

методів і технік дозволяє по-різному розкрити багатогранність заголовка та його взаємодію з текстом. Завдяки такому аналізу стає можливим глибше розуміння ролі заголовка в художньому творі, його впливу на читача та специфіки функціонування у межах різних культур і літературних традицій.

2.2. Порівняльний аналіз оригіналів та варіантів перекладу з урахуванням лінгвістичних факторів

Порівняльний аналіз оригінальних заголовків художніх творів та їхніх перекладених варіантів є складним і багатограним завданням, що вимагає врахування лінгвістичних, культурних і прагматичних факторів. Заголовок виконує не лише функцію ідентифікації твору, але й слугує важливим засобом комунікації між автором і читачем. У процесі перекладу заголовки часто зазнають трансформацій, спричинених різницею між мовами, культурними контекстами та очікуваннями аудиторії, що вимагає від перекладача глибокого аналізу та творчого підходу.

Лінгвістичні аспекти перекладу заголовків охоплюють семантичні, стилістичні та прагматичні чинники. Семантичний аспект передбачає передачу значення заголовка з максимальною точністю, що є особливо складним у випадках, коли оригінал містить метафори, ідіоми або багатозначні слова. Наприклад, англійський заголовок «*Gone with the Wind*» Маргарет Мітчелл має чітко виражений символічний зміст, який підкреслює зникнення старого світу, але в українському перекладі збереження цього сенсу вимагає використання точного еквівалента, здатного передати алюзію на незворотні зміни. Варіант «Звіяне вітром» зберігає поетичність і близькість до оригінального сенсу, але створює власну стилістичну забарвленість [30].

Стилістичний аналіз заголовків у перекладі акцентує увагу на збереженні художніх засобів і авторського стилю. Стиль заголовка є важливим елементом,

який задає тон твору та формує очікування читача. Наприклад, заголовок роману Дж. Д. Селінджера «The Catcher in the Rye» в англomовному контексті викликає асоціації з дитинством, захистом і наївністю, тоді як у перекладах, як-от «Ловець у житі» або «Над прірвою в житі», спостерігається значна варіативність у передачі метафори. Ці варіанти демонструють прагнення перекладачів досягти балансу між збереженням метафоричної суті та адаптацією до культурного середовища [27].

Прагматичний аспект перекладу заголовків передбачає врахування комунікативного ефекту, який заголовок має на аудиторію. У процесі перекладу важливо зберегти здатність заголовка привертати увагу, викликати інтерес і відображати основні теми твору. Наприклад, у романі Френсіса Скотта Фіцджеральда «The Great Gatsby» слово «great» має амбівалентний характер, що може означати як велич, так і саркастичну характеристику. У перекладах це часто викликає труднощі: український варіант «Великий Гетсбі» зберігає нейтральність, тоді як інші мови іноді додають додаткову оцінність, що змінює сприйняття.

Культурні відмінності також мають істотний вплив на переклад заголовків. Наприклад, заголовок книги Гарпер Лі «To Kill a Mockingbird» містить культурно марковану алюзію на концепт справедливості та невинності, які в американській культурі асоціюються із зображеним птахом. Перекладач повинен знайти спосіб передати цей сенс у культурі мови-цілі, де аналогічні символи можуть бути відсутніми. Український варіант «Убити пересмішника» зберігає образність і семантичне навантаження, але при цьому адаптується до української читацької аудиторії [24, с. 57].

Окрім цього, у процесі порівняльного аналізу враховується структурна організація заголовків. Мови відрізняються за своїми граматичними нормами, тому синтаксична форма заголовків іноді змінюється в перекладі. Короткі та лаконічні англійські заголовки, як-от «Dune» Френка Герберта, можуть бути адаптовані до більш описової форми в українській мові для збереження

змістовності. У випадках, коли структура оригіналу не може бути збережена, перекладачі вдаються до трансформацій, які компенсують втрату через інші засоби, зокрема через розширення контексту.

Порівняльний аналіз перекладених заголовків показує, що перекладачі стикаються з необхідністю балансувати між буквальним відтворенням і адаптацією до культурних, стилістичних та прагматичних норм мови-цілі. Використання методів семантичного, стилістичного та прагматичного аналізу дозволяє глибше зрозуміти, як лінгвістичні фактори впливають на вибір перекладацьких стратегій. Успішний переклад заголовка зберігає його зміст, стиль і комунікативну функцію, створюючи міст між культурою оригіналу і аудиторією мови-цілі.

РОЗДІЛ 3. ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АНАЛІЗ ЗАГОЛОВКІВ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ

3.1. Практичний аналіз перекладів заголовків обраних художніх творів

Практичний аналіз перекладів заголовків художніх творів є важливим завданням, яке дозволяє оцінити, наскільки вдало перекладачам вдається зберегти смислове, стилістичне та прагматичне навантаження оригінального заголовка. Заголовок є надзвичайно важливим елементом твору, адже саме він створює перше враження, задає тон і формує очікування читача. У процесі перекладу необхідно враховувати як лінгвістичні особливості оригіналу, так і культурний контекст, у якому функціонує переклад.

Творчий переклад заголовків художніх творів включає низку викликів і рішень, з якими стикається перекладач. Це не тільки лінгвістичні, а й культурні, контекстуальні та естетичні питання. Перекладач має обрати, чи слід дотримуватися буквального перекладу, чи застосувати більш творчий підхід, що може включати адаптацію або навіть значне переосмислення оригіналу для відповідної аудиторії [22, с. 35].

Основні аспекти творчого перекладу заголовків:

1. Збереження вірності оригіналу. Перекладач має передати інтенцію автора і первісне значення заголовка. Якщо оригінал містить гру слів або символіку, перекладач повинен знайти спосіб передати це в перекладі. Наприклад, в українському перекладі «A Game of Thrones» Джорджа Р. Р. Мартіна – «Гра престолів» збережено не тільки буквальний зміст, але й глибоке значення боротьби за владу.

2. Культурна адаптація. Заголовок має відповідати культурним і соціальним нормам цільової аудиторії. Якщо оригінал містить культурні референції, що можуть бути незрозумілі новій аудиторії, перекладач може

адаптувати їх. Наприклад, заголовок «The Catcher in the Rye» Дж. Д. Селінджера перекладається як «Над прірвою в житті», що робить образ більш зрозумілим для українського читача.

3. Контекстуальна відповідність. Переклад повинен враховувати жанр, тему та стиль твору. Якщо книга має іронічний чи сатиричний тон, його треба зберегти. Наприклад, в перекладі роману «Pride and Prejudice» Джейн Остін як «Гордість та упередження» не лише відображено основну тему, але й іронічний підтекст.

4. Естетична привабливість. Заголовок має бути не лише змістовним, але й естетично привабливим. Переклад роману «The Great Gatsby» як «Великий Гетсбі» зберігає загадковість і привабливість оригіналу.

5. Маркетингові міркування. Заголовок повинен привертати увагу та сприяти комерційному успіху твору. Іноді перекладач змінює заголовок на більш захоплюючий або динамічний, щоб він привертав більше уваги потенційних читачів [12].

Ці аспекти показують, що переклад художніх творів є складним процесом, що вимагає від перекладача не лише мовної компетенції, але й творчого підходу та глибокого розуміння культурних контекстів.

Один із яскравих прикладів аналізу перекладу заголовків – це роман Дж. Д. Селінджера *The Catcher in the Rye*. У англійському оригіналі заголовок містить відсилання до образу, який відіграє центральну роль у творі, відображаючи прагнення головного героя захистити дитячу невинність. Український переклад «Ловець у житті» зберігає пряме відсилання до образу «catcher», але дещо спрощує символічний підтекст. Натомість варіант «Над прірвою в житті» пропонує інтерпретацію, орієнтовану на драматизм і внутрішній конфлікт персонажа, додаючи новий вимір до сприйняття заголовка. Таким чином, аналіз цих перекладів демонструє, як різні стратегії можуть по-різному впливати на збереження оригінальної символіки.

Ще одним прикладом є переклад роману Маргарет Мітчелл *Gone with the Wind*. В англійській мові заголовок створює образ, пов'язаний із незворотними змінами, втратами і ностальгією за минулим. Український варіант «Звіяні вітром» є точним і водночас естетично вишуканим еквівалентом, що зберігає образну глибину оригіналу. Однак у перекладах іншими мовами, наприклад, французькому або німецькому, часто використовуються менш поетичні варіанти, які передають лише частину емоційного навантаження оригіналу. Це свідчить про те, що успішність перекладу заголовка залежить не лише від лексичної точності, а й від здатності передати стиль та атмосферу [5].

Роман Джорджа Орвелла *1984* демонструє інший підхід до перекладу заголовка, адже він має чітку структуру та не вимагає трансформацій. Однак у цьому випадку важливим є збереження смислового контексту: заголовок відсилає до уявного часу, у якому розгортаються події твору. Простота і лаконічність цього заголовка дозволяють уникнути складнощів у перекладі, однак його культурна конотація залишається важливою для розуміння твору, що потребує збереження його асоціативного навантаження в будь-якій мовній культурі.

Роман Габріеля Гарсія Маркеса *Cien años de soledad* (буквально «Сто років самотності») є яскравим прикладом заголовка, який зберігає свою цілісність у перекладах різними мовами. Український варіант «Сто років самотності» практично ідентичний оригіналу, зберігаючи і стилістичну, і семантичну структуру. Це демонструє, що деякі заголовки, завдяки своїй універсальності та чіткості, можуть передаватися без значних змін, залишаючись зрозумілими для широкої аудиторії.

Роман Харпера Лі *To Kill a Mockingbird* є складнішим у перекладі через культурну специфіку. Оригінальний заголовок містить метафору, пов'язану з концепцією моральності та невинності. Український варіант «Убити пересмішника» досить точно передає образ і сенс, зберігаючи метафоричне значення, але при цьому адаптує назву до українського мовного середовища.

Практичний аналіз заголовків демонструє, що у процесі перекладу ключовим завданням є збереження балансу між лексичною точністю, стилістичним навантаженням і культурними конотаціями. Залежно від твору перекладачі обирають різні стратегії, які можуть варіюватися від буквального перекладу до інтерпретацій, орієнтованих на нову аудиторію. Оцінка таких перекладів вимагає врахування цілого комплексу лінгвістичних і екстралінгвістичних факторів, що робить аналіз перекладених заголовків багатосаровим і цікавим об'єктом для дослідження.

3.2. Порівняння перекладів різних перекладачів і оцінка їхньої ефективності

Порівняння перекладів заголовків художніх творів, виконаних різними перекладачами, є важливим завданням, яке дозволяє оцінити ефективність обраних підходів та стратегій у відтворенні змісту, стилю та комунікативного впливу оригіналу. Заголовок, як ключовий елемент тексту, виконує не лише номінативну, а й естетичну, інформаційну та прагматичну функції, що ускладнює процес його перекладу. Аналізуючи варіанти заголовків, створені різними перекладачами, можна виявити різницю в їхньому підході до відтворення культурних, лінгвістичних та символічних аспектів оригіналу.

Яскравим прикладом є переклад роману Дж. Д. Селінджера *The Catcher in the Rye*. У різних мовах і навіть серед різних українських перекладів існують варіанти, які відображають як буквальне, так і інтерпретативне відтворення заголовка. «Ловець у житті» зосереджується на точній передачі образу, згаданого у творі, але не враховує емоційного та метафоричного навантаження. Натомість варіант «Над прірвою в житті» пропонує більш драматичний і символічний контекст, який співзвучний із темами втрати ідентичності та захисту дитинства. Обидва варіанти мають свої переваги: перший зберігає

зв'язок із сюжетом, другий посилює метафоричність і драматизм. Таким чином, оцінка ефективності цих перекладів залежить від цілей і очікувань аудиторії, на яку спрямований текст [1].

Інший приклад – роман Маргарет Мітчелл *Gone with the Wind*, який отримав різні варіанти перекладу в різних мовах. Український переклад «Звіяні вітром» є вдалим з точки зору збереження образності та метафоричного підтексту. Однак в англійському оригіналі заголовок також містить алюзії на культурно-історичний контекст американського Півдня, які можуть бути менш очевидними для української аудиторії. У перекладах іншими мовами, наприклад, французькою, іноді використовується більш описова назва, що втрачає поетичність, але робить заголовок зрозумілішим для іноземних читачів. Таким чином, ефективність перекладу залежить від балансу між лексичною точністю та збереженням художнього впливу.

Роман Френсіса Скотта Фіцджеральда *The Great Gatsby* також демонструє різноманітність перекладів заголовка. Англійське слово «great» може мати амбівалентний характер, залежно від контексту, означаючи як велич, так і сарказм. Український варіант «Великий Гетсбі» є нейтральним і зберігає багатозначність, тоді як у деяких інших мовах перекладачі додають оціночні конотації, що впливають на сприйняття персонажа. Наприклад, іспанський переклад *El Gran Gatsby* посилює асоціацію з величчю, що може не відповідати задуму автора. Порівняння цих варіантів показує, як важливо зберігати багатозначність у перекладі, якщо вона є ключовою для розуміння твору [4].

Значну роль у порівнянні перекладів заголовків відіграє врахування культурного контексту. Наприклад, роман Гарпер Лі *To Kill a Mockingbird* отримав у різних перекладах варіанти, що по-різному передають символіку пересмішника як уособлення невинності та справедливості. Український переклад «Убити пересмішника» є близьким до оригіналу за змістом і формою, тоді як в інших мовах, наприклад, у французькому чи німецькому варіантах, символіка може бути адаптована до локальних культурних асоціацій, що іноді

змінює акценти. Оцінюючи ці переклади, важливо враховувати, чи збережена прагматична функція заголовка і чи відповідає він очікуванням аудиторії.

Практичний аналіз перекладів також показує, що різні перекладачі можуть застосовувати різні стратегії залежно від їхнього розуміння тексту. У деяких випадках пріоритет віддається буквальному перекладу, який зберігає форму оригіналу, в інших – інтерпретативному підходу, що адаптує заголовок до культурного контексту мови-цілі. Наприклад, у перекладі роману Габріеля Гарсія Маркеса *Cien años de soledad* («Сто років самотності») точність перекладу є можливою завдяки універсальності тематики та простоті форми заголовка. Це демонструє, що ефективність перекладу залежить не лише від лінгвістичних аспектів, а й від культурної та емоційної універсальності тексту [7].

Отже, порівняння перекладів заголовків художніх творів дозволяє оцінити, наскільки вдало передано оригінальний зміст, стиль та комунікативний ефект. Успішний переклад заголовка – це завжди компроміс між буквальністю та адаптацією, між збереженням авторського задуму та створенням ефективного зв'язку з новою аудиторією. Оцінюючи ефективність перекладів, важливо враховувати як лінгвістичні особливості оригіналу, так і прагматичний вплив заголовка на читача.

3.3. Рекомендації щодо вибору перекладацьких стратегій для збереження культурного контексту заголовка

Вибір перекладацьких стратегій для збереження культурного контексту художнього заголовка є складним і багатогранним завданням, яке потребує врахування лінгвістичних, культурних та прагматичних аспектів. Заголовок, як перший і часто визначальний елемент взаємодії читача з текстом, виконує низку функцій, зокрема номінативну, комунікативну, естетичну та

інформаційну. При перекладі заголовка важливо зберегти не лише його семантичний зміст, а й стилістичне навантаження, символічність і культурну специфіку, властиві оригіналу. Для досягнення цього необхідно застосовувати різноманітні перекладацькі стратегії, орієнтовані на адаптацію заголовка до іншомовної аудиторії без втрати його сутнісних характеристик.

Однією з головних стратегій є буквальний переклад, який використовується тоді, коли заголовок має універсальне значення або є достатньо нейтральним для сприйняття у різних культурах. Наприклад, заголовок роману Маргарет Мітчелл *Gone with the Wind* перекладається українською як «Звіяні вітром», що повністю зберігає образність і стилістичне навантаження оригіналу. Однак буквальний переклад не завжди є доречним, особливо коли заголовок містить культурно специфічні елементи, які можуть бути незрозумілими для іншомовної аудиторії. У таких випадках доцільно застосовувати інтерпретативний підхід, який дозволяє адаптувати заголовок, враховуючи особливості культури мови-цілі [8].

Іншою важливою стратегією є використання описового перекладу, коли заголовок потребує роз'яснення через його культурну або символічну складність. Наприклад, у випадку з романом Харпера Лі *To Kill a Mockingbird* український варіант «Убити пересмішника» зберігає основну символіку оригіналу, але водночас адаптує її до сприйняття української аудиторії, для якої образ пересмішника може бути менш зрозумілим. Ця стратегія допомагає забезпечити адекватність сприйняття заголовка, уникаючи втрати його символічного навантаження.

Для збереження культурного контексту часто використовується стратегія транскрибування або транслітерації, особливо коли заголовок містить імена, назви місць або інші власні імена. Наприклад, у перекладах творів Дж. Р. Р. Толкіна назви персонажів та місцевостей можуть залишатися незмінними або адаптуватися відповідно до фонетичних і граматичних норм мови-цілі. Такі

адаптації дозволяють зберегти культурну специфіку оригіналу, водночас забезпечуючи його зрозумілість для читача [9].

Компромісним рішенням може стати змішана стратегія, яка поєднує елементи буквального, описового та інтерпретативного перекладу. Це підхід, що дозволяє зберегти основний сенс заголовка, але адаптує його до специфіки іншомовного сприйняття. Наприклад, заголовок роману Дж. Д. Селінджера *The Catcher in the Rye* має кілька перекладів українською, серед яких «Ловець у житі» та «Над прірвою в житі». Перший варіант відтворює буквальний сенс, а другий – інтерпретує його, підкреслюючи драматизм і символічну багатогранність тексту.

При виборі перекладацької стратегії необхідно враховувати прагматичну функцію заголовка. Оскільки заголовок часто виконує рекламну роль, важливо забезпечити його привабливість і зрозумілість для цільової аудиторії. Для цього іноді доцільно змінювати оригінальну форму заголовка або навіть створювати новий, який краще відповідає очікуванням читачів. Наприклад, в англійських перекладах японських творів нерідко використовуються заголовки, які значно відрізняються від оригіналу, але зберігають основний сенс і емоційне забарвлення.

Культурні аспекти відіграють ключову роль у процесі перекладу заголовків. Перекладач повинен не лише володіти мовними засобами, але й глибоко розуміти культурний контекст як оригіналу, так і мови-цілі. Це вимагає від нього здатності аналізувати культурні конотації, символіку та алюзії, що містяться в заголовку, і знаходити способи їх адекватного відтворення. Наприклад, у творах, які містять історичні або міфологічні відсилання, важливо зберегти їхній зв'язок із культурною традицією, водночас пояснюючи їхній сенс аудиторії іншої культури [8].

Загалом вибір перекладацької стратегії залежить від специфіки оригінального заголовка, його семантичного та стилістичного навантаження, а також від культурного контексту аудиторії мови-цілі. Перекладач має знайти

баланс між збереженням змістової та художньої цінності заголовка і його адаптацією до нових умов сприйняття. Ефективний переклад заголовка – це результат ретельного аналізу, творчого підходу та врахування мовно-культурних особливостей обох текстів.

РОЗДІЛ 4. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ЗАГОЛОВКІВ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

4.1. Роль заголовків у розвитку навичок читання, перекладу та аналізу тексту

Заголовки художніх творів відіграють важливу роль у формуванні та розвитку навичок читання, перекладу та аналізу тексту. Як структурний елемент тексту, заголовок є першим знайомством читача з твором, сприяючи не лише формуванню початкового враження, але й створенню певних очікувань щодо його змісту, жанру та стилю. У контексті навчання та практики роботи з текстом, заголовок виконує функцію орієнтира, стимулюючи розвиток аналітичного мислення, мовленнєвих компетенцій і міжкультурного розуміння.

У процесі читання художнього твору заголовок виступає важливим інструментом активізації когнітивної діяльності (див. табл. 4.1). Він зазвичай містить ключові слова або символи, що резонують зі змістом тексту, тим самим спонукаючи читача до прогнозування його тематики та сюжету. Такий підхід стимулює розвиток інтуїтивного мислення, допомагаючи читачам передбачати події або шукати підтекст. Наприклад, заголовок роману Джорджа Орвелла *1984* одразу викликає асоціації з певною епохою чи ідеологічною проблематикою, готуючи читача до глибокого аналізу соціальних і політичних тем, представлених у тексті. Водночас заголовок може виявитися загадковим або багатозначним, як у випадку з твором Френсіса Скотта Фіцджеральда *The Great Gatsby*. Такий підхід сприяє формуванню навички критичного осмислення тексту, адже читач має самостійно інтерпретувати значення заголовка, співвідносячи його з основними ідеями твору.

Таблиця 4.1

**Роль заголовків у розвитку навичок читання, перекладу та аналізу
тексту на заняттях англійської мови**

Аспект	Роль заголовків	Приклади завдань	Результати для учнів
Розвиток навичок читання	<ul style="list-style-type: none"> - Привертають увагу до ключової теми тексту. - Допомагають прогнозувати зміст тексту. 	<ul style="list-style-type: none"> - Прочитайте заголовок і спробуйте передбачити, про що текст. - Виберіть із запропонованих заголовків той, який найкраще відповідає тексту. 	<ul style="list-style-type: none"> - Покращення розуміння основної ідеї тексту. - Розвиток критичного мислення і вміння робити припущення.
Розвиток навичок перекладу	<ul style="list-style-type: none"> - Показують культурні, стилістичні особливості тексту. - Забезпечують можливість творчого підходу до перекладу. 	<ul style="list-style-type: none"> - Перекладіть заголовок, зберігаючи його емоційний і культурний підтекст. - Обговоріть різні варіанти перекладу та виберіть найкращий. 	<ul style="list-style-type: none"> - Вдосконалення перекладацьких навичок. - Уміння адаптувати переклад до цільової аудиторії.
Розвиток аналітичного мислення	<ul style="list-style-type: none"> - Спонукають до розгляду тексту в цілому. - Допомагають визначити основні тези та структуру тексту. 	<ul style="list-style-type: none"> - Поясніть, як заголовок відображає ідеї тексту. - Проаналізуйте, чи міг би заголовок бути іншим і як це вплинуло б на сприйняття тексту. 	<ul style="list-style-type: none"> - Розвиток уміння аналізувати текст у контексті. - Покращення розуміння зв'язку між заголовком і змістом.
Мотивація та інтерес до навчання	<ul style="list-style-type: none"> - Викликають інтерес до тексту. - Можуть бути інтригуючими або провокаційними, що стимулює увагу учнів. 	<ul style="list-style-type: none"> - Обговоріть, чому автор вибрав саме цей заголовок. - Запропонуйте свій заголовок до тексту і поясніть вибір. 	<ul style="list-style-type: none"> - Підвищення зацікавленості у читанні. - Розвиток творчих здібностей і комунікативних навичок.

Джерело: створено автором на основі [10; 11].

Для перекладачів заголовок є особливим викликом, оскільки він концентрує семантичну, стилістичну та культурну специфіку твору, які необхідно відтворити в іншій мовній системі. Переклад заголовків вимагає комплексного аналізу мовних, культурних і прагматичних аспектів. Наприклад, при перекладі заголовка твору Марка Твена *The Adventures of Tom Sawyer*

українською мовою зберігається не лише зміст, але й пригодницький характер твору. Перекладачі мають враховувати аудиторію, її культурний досвід і очікування, аби забезпечити адекватне відтворення смислового навантаження. Цей процес сприяє розвитку професійних навичок перекладача, зокрема здатності аналізувати текст у його взаємозв'язках із контекстом і культурним середовищем.

У контексті текстового аналізу заголовок є невід'ємним елементом, що сприяє глибшому розумінню структури та змісту твору. Його аналіз допомагає ідентифікувати тематичні акценти, авторські інтенції та стилістичні прийоми. Наприклад, у назві роману Габріеля Гарсія Маркеса *Cien años de soledad* («Сто років самотності») закладено ключовий мотив, що проходить через увесь текст. Аналіз такого заголовка сприяє формуванню навичок інтерпретації символів, культурних алюзій і метафор. У студентській або науковій роботі це також розвиває здатність до побудови аргументованих висновків на основі тексту [12].

Крім того, заголовки сприяють розвитку міжкультурних компетенцій. У процесі роботи з текстами іншомовного походження читачі та перекладачі стикаються із заголовками, які містять культурно специфічні поняття, алюзії чи реалії. Наприклад, переклад заголовка роману Чинуа Ачебе *Things Fall Apart* може вимагати глибокого розуміння колоніальної тематики та африканського культурного контексту. Такі приклади підкреслюють необхідність інтеграції лінгвістичних та культурологічних знань для досягнення адекватного сприйняття тексту.

Заголовки також сприяють розвитку естетичного сприйняття тексту. Їхня стилістична форма, ритміка та звучання створюють певний настрій або емоційний фон, який налаштовує читача на відповідне сприйняття. У художніх творах, наприклад у поезії, заголовок часто стає першою асоціацією з текстом, що визначає тон і стиль твору. Аналіз таких заголовків допомагає читачам і

перекладачам глибше зануритися в художній світ автора, розвиваючи їхні естетичні та аналітичні здібності [14].

Отже, заголовки художніх творів відіграють ключову роль у розвитку навичок читання, перекладу та аналізу тексту. Вони слугують важливим інструментом для розуміння змісту, контексту та авторських намірів, сприяючи формуванню критичного, аналітичного та міжкультурного мислення. Робота із заголовками допомагає не лише поглибити розуміння тексту, але й розвинути професійні навички, необхідні для роботи з літературними творами в умовах багатомовного та багатокультурного середовища.

4.2. Методика використання заголовків для розвитку лексичних та граматичних навичок

Використання заголовків художніх творів у навчальному процесі є ефективним методом для розвитку лексичних і граматичних навичок на заняттях англійської мови. Заголовки художніх текстів, завдяки своїй стислості, виразності й глибокій семантичній структурі, слугують ідеальним інструментом для мовленнєвого та когнітивного розвитку студентів. Їхній аналіз і опрацювання сприяють не лише формуванню мовної компетенції, але й розвитку критичного мислення, міжкультурного розуміння та навичок текстового аналізу (див. табл. 4.2). У цьому контексті методика використання заголовків охоплює низку прийомів, які дозволяють інтегрувати їх у навчальний процес з максимальним ефектом.

Таблиця 4.2

**Методика використання перекладу заголовків художніх творів для
розвитку лексичних та граматичних навичок
на заняттях англійської мови**

Аспект навчання	Роль перекладу заголовків	Приклади завдань	Очікувані результати
Розширення словникового запасу	- Вводить нову лексику, пов'язану з темою твору. - Допомагає аналізувати значення багатозначних слів.	- Знайдіть синоніми до ключових слів заголовка. - Поясніть, як змінюється сенс заголовка при зміні одного слова.	- Засвоєння нових слів і їх контексту. - Розвиток уміння працювати з багатозначністю лексичних одиниць.
Вивчення граматичних структур	- Демонструє граматичні конструкції, характерні для заголовків (еліпсис, інверсія тощо).	- Знайдіть граматичні особливості у заголовку (наприклад, використання дієприкметників, скорочень). - Перекладіть заголовок, зберігаючи його граматичну структуру.	- Розуміння специфіки граматики заголовків. - Покращення навичок побудови речень.
Аналіз стилістики	- Розкриває стилістичні прийоми (метафори, алітерації, іронію).	- Визначте стилістичні засоби у заголовку. - Запропонуйте переклад, що передає емоційний і стилістичний настрій заголовка.	- Уміння ідентифікувати стилістичні засоби. - Розвиток креативного мислення під час перекладу.
Розвиток творчих здібностей	- Стимулює креативність через адаптацію заголовків до іншої мови.	- Перекладіть заголовок декількома способами (буквально, адаптивно, з акцентом на емоційний відтінок). - Запропонуйте власний заголовок до твору.	- Підвищення впевненості у творчому використанні мови. - Розвиток навичок адаптивного перекладу.
Зміцнення культурної компетенції	- Висвітлює культурні відмінності між мовами.	- Порівняйте оригінальний заголовок із перекладом (наприклад, офіційно прийнятим). - Обговоріть, як переклад змінює культурний контекст твору.	- Розуміння впливу культури на мову. - Розвиток критичного мислення щодо міжкультурних відмінностей у перекладі.

Джерело: створено автором на основі [17; 23].

Заголовки художніх творів можуть бути використані для вивчення та засвоєння нової лексики. Оскільки заголовки часто містять ключові слова або словосполучення, що передають основну ідею твору, їх опрацювання стимулює розширення словникового запасу студентів. Наприклад, заголовок роману Джейн Остін *Pride and Prejudice* може стати основою для вивчення таких лексичних одиниць, як *pride* (гордість) і *prejudice* (упередження), які мають багатозначні й стилістично насичені варіанти вживання. Робота з цими словами включає тлумачення їхніх значень, обговорення синонімів і антонімів, а також складання речень або невеликих текстів, які допомагають закріпити нову лексику [26, с. 89].

Заголовки також є ефективним матеріалом для розвитку граматичних навичок. Багато заголовків художніх творів містять складні граматичні конструкції, які можуть бути використані для ілюстрації конкретних правил або явищ. Наприклад, заголовок роману Ернеста Хемінгуея *The Old Man and the Sea* може бути використаний для пояснення вживання артиклів, координативного сполучника *and*, а також для роботи з атрибутивними словосполученнями. Аналогічно заголовок Дж. Р. Р. Толкіна *The Lord of the Rings* дозволяє проаналізувати вживання родового відмінка (*of the Rings*), що є типовим для англійської мови. Такі вправи сприяють кращому розумінню граматичних структур та їхньому активному використанню у мовленні.

Ще однією важливою складовою методики є використання заголовків для розвитку навичок перекладу, що водночас збагачує лексичні та граматичні знання. Переклад заголовків художніх творів дозволяє студентам аналізувати їхній зміст, стилістичне навантаження та можливі варіанти передачі українською мовою. Наприклад, під час перекладу заголовка роману Льюїса Керролла *Through the Looking-Glass* студенти стикаються з багатозначністю слова *looking-glass*, яке може означати як «дзеркало», так і «відображення». Обговорення варіантів перекладу та їхніх культурних конотацій сприяє розвитку мовленнєвої компетенції та розумінню міжмовних відмінностей [7].

Для поглибленого опрацювання заголовків можна застосовувати інтерактивні завдання, що стимулюють мовленнєву активність і творчість студентів. Наприклад, запропонувати студентам на основі заголовка передбачити основні події сюжету, обговорити можливі теми чи жанр твору. Така вправа не лише активізує знання лексики й граматики, але й розвиває навички аналітичного мислення та роботи в групі. Інший варіант завдання полягає у створенні власного заголовка до тексту, базуючись на його змісті, що допомагає студентам краще зрозуміти семантику й стилістику мови.

Крім того, заголовки є важливим ресурсом для розвитку міжкультурної компетенції. Вони часто відображають культурно специфічні поняття, алюзії або символи, які є ключем до розуміння тексту. Наприклад, заголовок роману Вільяма Голдінга *Lord of the Flies* містить біблійну алюзію, що вимагає пояснення і дозволяє студентам глибше зануритися у культурний контекст англomовного світу. Таке обговорення допомагає не лише збагачувати мовний запас, але й сприяє формуванню емпатії та розуміння іншої культури [3].

Таким чином, заголовки художніх творів є універсальним інструментом для розвитку лексичних і граматичних навичок у процесі вивчення англійської мови. Їхня інтеграція в навчальний процес стимулює мовленнєву активність, розвиває аналітичне мислення, сприяє міжкультурному розумінню та забезпечує глибше оволодіння мовою. Правильно підібрані методи та прийоми роботи із заголовками дозволяють максимально ефективно використовувати їхній навчальний потенціал, роблячи заняття цікавими, інтерактивними та продуктивними.

4.3. Приклади вправ для розвитку критичного мислення та культурної обізнаності через аналіз заголовків

Заголовки художніх творів є ефективним інструментом для розвитку критичного мислення та культурної обізнаності на заняттях англійської мови. Їхній семантичний і стилістичний потенціал дозволяє створювати завдання, які стимулюють когнітивну активність, сприяють глибшому розумінню контексту твору та культури, з якої він походить. Вправи, побудовані на аналізі заголовків, допомагають студентам інтегрувати лінгвістичні знання з культурологічними, що є необхідним для ефективного міжкультурного спілкування.

Однією з базових вправ є передбачення змісту твору на основі його заголовка. Студентам пропонується заголовок без подальшого контексту, наприклад, *To Kill a Mockingbird* (Гарпер Лі). Завдання полягає у тому, щоб визначити ключові слова, їхнє можливе значення та спробувати передбачити тематику, жанр чи основну ідею твору. Обговорення таких варіантів у групі сприяє розвитку аналітичного мислення та вмінню будувати аргументи. Після ознайомлення зі змістом книги студенти аналізують, як їхні початкові припущення співвідносяться з реальним текстом, що допомагає розвивати навички переосмислення й критичного аналізу [2].

Ще однією ефективною вправою є порівняння різних перекладів заголовків творів. Наприклад, заголовок роману Джерома Д. Селінджера *The Catcher in the Rye* в українському перекладі зустрічається як *Над прірвою у житті* або *Ловець у житті*. Студенти аналізують, як різні перекладачі передали зміст і емоційне забарвлення заголовка, порівнюють ці варіанти з оригіналом та обговорюють, як кожна інтерпретація може вплинути на сприйняття твору. Така вправа допомагає розвивати міжкультурну компетенцію, оскільки заголовки часто містять культурно специфічні елементи, які потребують глибшого розуміння контексту.

Вправа на виявлення алюзій та культурних реалій у заголовках дозволяє студентам глибше ознайомитися з культурним середовищем англомовного світу. Наприклад, заголовок *Lord of the Flies* (Вільям Голдінг) містить біблійну

алюзію, яку студенти повинні ідентифікувати та пояснити. Вони досліджують, як алюзія впливає на інтерпретацію твору, та аналізують, чи збережено цей аспект у перекладі. Такі вправи стимулюють не лише мовну, але й культурну обізнаність, адже студенти вчаться розпізнавати і розуміти специфічні для англomовної культури символи та образи [1].

Розширені дискусійні вправи також є важливою складовою розвитку критичного мислення. Наприклад, після аналізу заголовків різних творів, таких як *Of Mice and Men* (Джон Стейнбек), *Brave New World* (Олдос Хакслі) чи *The Great Gatsby* (Френсіс Скотт Фіцджеральд), студенти обговорюють, як ці заголовки пов'язані з основними ідеями тексту. Додатково їм можна запропонувати завдання: створити альтернативний заголовок для тексту та обґрунтувати свій вибір. Це стимулює творче мислення та дозволяє перевірити, наскільки глибоко студенти розуміють тематику і стиль тексту.

Іншою технікою є створення власних історій на основі запропонованих заголовків. Наприклад, студентам пропонують заголовки таких творів, як *A Passage to India* (Е. М. Форстер) або *The Picture of Dorian Gray* (Оскар Вайльд), і просять написати короткий текст, що відповідає їхньому розумінню заголовка. Після цього вони знайомляться з оригінальними текстами та порівнюють свої роботи із задумом автора. Така вправа дозволяє розвивати уяву, а також вчить порівнювати різні підходи до інтерпретації ідей.

Вправи на визначення стилістичного впливу заголовків сприяють формуванню навичок аналізу художніх прийомів. Наприклад, заголовок твору Джорджа Орвелла *1984* створює сильне емоційне враження завдяки своїй лаконічності й символізму. Студенти аналізують, як мінімалізм заголовка відображає сутність тексту, порівнюють його з більш деталізованими назвами інших творів та оцінюють ефективність такого підходу для різних жанрів [4].

Усі ці вправи допомагають не лише розвивати мовні навички, але й формувати критичне мислення, аналітичні здібності та культурну обізнаність. Заголовки, завдяки своїй багатозначності й культурній насиченості, стають

потужним засобом інтеграції лінгвістичних і культурологічних компонентів у процес навчання, сприяючи ефективному засвоєнню англійської мови та глибшому розумінню культурних контекстів.

ВИСНОВКИ

У результаті дослідження проблеми перекладу заголовків художніх творів, встановлено:

1. Переклад заголовків художніх творів є важливим аспектом літературного перекладу, адже заголовок є першою ознайомчою частиною твору, яка має вплив на сприйняття читача. Основні проблеми, які виникають при перекладі заголовків, можна поділити на кілька груп. По-перше, лексичні та семантичні труднощі, які виникають через відсутність точних відповідників у мовах, що перекладаються. Слово чи вираз може мати багатозначність, що ускладнює передачу точного змісту заголовка в іншій мові. По-друге, культурні відмінності, що можуть призвести до нерозуміння або неправильного сприйняття заголовка через різні культурні контексти. Назва може містити локальні елементи, які не мають аналогів у мові перекладу. В таких випадках необхідно приймати рішення, як адаптувати заголовок, не втрачаючи основного змісту або атмосферу твору. По-третє, проблема стилістичної адаптації: заголовок має відповідати стилю і жанру оригіналу, зберігаючи його тон і емоційний заряд. Перекладач часто стикається з дилемою, чи слід зберігати буквральність перекладу, чи адаптувати заголовок під читача іншої мовної культури. Також важливо враховувати маркетинговий аспект заголовка, особливо в комерційній літературі, де назва повинна бути привабливою для цільової аудиторії, що додає додаткових викликів для перекладача. Загалом переклад заголовка потребує ретельного аналізу, гнучкості в застосуванні перекладацьких стратегій і врахування як лексичних, так і культурних аспектів, щоб зберегти цілісність і привабливість твору на новому мовному ринку.

2. Існуючі підходи та стратегії перекладу заголовків художніх творів є різноманітними та залежать від конкретних умов перекладу, зокрема від жанрових, культурних і лексичних особливостей оригіналу та мови перекладу. Одним із основних підходів є прямий переклад, який полягає у збереженні

максимально точного змісту оригіналу. Цей метод є доречним, коли у мовах існують відповідні лексичні одиниці та коли заголовок не містить специфічних культурних аспектів. Однак у багатьох випадках прямий переклад не може передати повний зміст або атмосферу заголовка, тому використовуються адаптаційні стратегії. Одна з таких стратегій – адаптація, що передбачає зміну структури чи змісту заголовка для кращого сприйняття читачем іншої культури, збереження його емоційного заряду чи загальної ідеї. У таких випадках перекладач може скористатися синонімами або замінити елементи, що є чужими для цільової аудиторії. Ще одним підходом є транслітерація, яка застосовується, коли ім'я, географічна назва чи спеціальний термін не мають відповідників у мові перекладу. Вона дозволяє зберегти унікальність та оригінальність заголовка. Крім того, важливим є використання креативного перекладу, особливо в маркетингових і комерційних контекстах, коли важливо не тільки зберегти зміст, а й забезпечити привабливість заголовка для читача. Стратегії комбінуються залежно від конкретного випадку, тому перекладач повинен мати високий рівень адаптивності та розуміння культури мови оригіналу та цільової аудиторії. Загалом правильний вибір стратегії перекладу є ключовим фактором для успішного донесення авторського задуму та залучення читача в новому мовному середовищі.

3. Основні критерії, за якими слід обирати методи перекладу заголовків художніх творів, охоплюють кілька важливих аспектів, кожен з яких визначає ефективність і точність перекладу. Першим критерієм є лексична відповідність, адже важливо забезпечити, щоб слова або фрази заголовка мали коректні відповідники в мові перекладу, зберігаючи при цьому точний сенс і значення. Це особливо важливо для буквальних перекладів, коли лексичні відповідники є практично однаковими в обох мовах. Другим критерієм є культурна адаптація, оскільки заголовок може містити елементи, які є специфічними для певної культури і можуть бути незрозумілі для читачів іншої мовної групи. У таких випадках перекладач має вирішити, чи адаптувати заголовок так, щоб він став

більш зрозумілим для цільової аудиторії, зберігаючи при цьому атмосферу та загальний сенс. Третім важливим критерієм є стиль та жанрова специфіка твору. Переклад заголовка повинен відповідати стилю оригіналу, зберігаючи його емоційну забарвленість і тон, що дозволяє відтворити естетичний ефект і викликати відповідні асоціації в читача. Четвертим критерієм є цільова аудиторія: вибір методу перекладу залежить від того, для якої групи читачів призначений твір, чи йдеться про наукове видання, художній роман, чи популярну літературу, де може бути важливим залучення уваги. І, нарешті, маркетингові аспекти відіграють роль у виборі методу перекладу, особливо у випадках, коли заголовок має сприяти успіху книги на ринку. У результаті, вибір методу перекладу заголовка залежить від комбінації лексичних, культурних, стилістичних, аудиторних та маркетингових критеріїв, що дозволяє створити точний, привабливий і ефективний заголовок, який відповідатиме вимогам як оригіналу, так і цільової аудиторії.

4. Аналіз конкретних прикладів перекладу заголовків художніх творів дозволяє зрозуміти, як різні стратегії та підходи застосовуються в реальних умовах перекладу та як вони можуть впливати на сприйняття твору в іншій культурі. Приклад аналізу може включати порівняння оригінальних заголовків та їхніх перекладів, що дозволяє виявити методи адаптації, використані перекладачем для збереження смислових і емоційних відтінків оригіналу. Одним із таких прикладів є переклад заголовка роману Джорджа Орвелла «1984» на інші мови, де часто зберігається точність і пряmlinійність у відображенні числа та часу, що відповідає загальній атмосфері твору. Однак у деяких мовах для збереження тематичного змісту застосовуються варіації, які надають перекладу певного культурного підтексту, враховуючи місцеві асоціації.

Інший приклад – це заголовок роману Френсіса Скотта Фіцджеральда «*The Great Gatsby*». Переклад цього заголовка на різні мови демонструє використання як прямого, так і адаптованого підходу. В деяких мовах

зберігається літературний стиль і використовується переклад з дослівним збереженням терміна «Great», в той час як у інших застосовуються варіанти, що краще передають сенс «великого», наприклад, через культурні відтінки або синонімію, щоб краще адаптувати заголовок до специфіки мови.

Приклади таких перекладів показують, що вибір стратегії часто залежить від контексту, в якому перебуває твір, від аудиторії, на яку він спрямований, а також від культурних і соціальних аспектів кожної конкретної мови. Завдяки цьому аналізу можна краще зрозуміти роль перекладу заголовка не тільки в передачі літературного змісту, але й у збереженні авторського задуму, з урахуванням мовних, культурних і емоційних особливостей цільової аудиторії. Перекладач повинен виявити баланс між точністю і креативністю, що робить переклад успішним і ефективним в новому культурному контексті.

Я, Матосова Ірина Олегівна, своїм підписом засвідчую, що моя кваліфікаційна робота «Проблеми перекладу заголовків художніх творів (до питання про поліпарадигмальний вимір)» виконана з дотриманням усіх вимог до наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань, самостійно та індивідуально. Під час написання роботи я дотримувалась принципів академічної доброчесності та несу відповідальність за порушення загальноприйнятих правил цитування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні проблеми міжкультурної комунікації, перекладу та порівняльних студій: Збірник матеріалів Міжвузівського круглого, 2016. 109 с.
<https://mu.edu.ua/storage/->

[MSU/pages/conferences/2016/%D0%90%D0%BA%D1%82%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B5%D0%BC%D0%B8%20%D0%BC%D1%96%D0%B6%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97,%20%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D1%83%20%D1%82%D0%B0%20%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B2%D0%BD%D1%8F%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D1%81%D1%82%D1%83%D0%B4%D1%96%D0%B9.pdf](https://mu.edu.ua/storage/-MSU/pages/conferences/2016/%D0%90%D0%BA%D1%82%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B5%D0%BC%D0%B8%20%D0%BC%D1%96%D0%B6%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97,%20%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D1%83%20%D1%82%D0%B0%20%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B2%D0%BD%D1%8F%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D1%81%D1%82%D1%83%D0%B4%D1%96%D0%B9.pdf) (дата звернення: 12.11.2024).

2. Актуальні проблеми сучасного перекладознавства : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Черкаси, 30 травня 2018 року) / Гол. ред. О. О. Селіванова; Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. Черкаси, 2018. 146 с. <https://eportfolio.kubg.edu.ua/-data/conference/3875/document.pdf> (дата звернення: 10.11.2024).

3. Воробйова Т., Смалько Л. Назви художніх творів та заголовки як перекладацька проблема (на матеріалах англomовної художньої літератури в перекладах українською). Лінгвостилістичні студії. 2018. Вип. 8. С. 140–151.
[URL:https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/16282/1/%D1%82%D0%94%D0%A68-140-151.pdf](https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/16282/1/%D1%82%D0%94%D0%A68-140-151.pdf) (дата звернення: 15.11.2024).

4. Вступ до перекладознавства : конспект лекцій. Суми : Сумський державний університет. 2016. С. 117 . URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/45248/1/brovkina.pdf> (дата звернення: 14.11.2024).

5. Гапоненко Г. Специфіка заголовкових комплексів в інтернет-ЗМІ URL: <http://liber.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/21128/1/24-27.pdf> (дата звернення: 08.11.2024).

6. Дубінчук Є. Лексико-граматичні особливості назв англомовних романів ХХ-ХХІ століть та особливості їхнього перекладу українською мовою. 2022. URL: https://ktpmam.kpi.ua/wp-content/uploads/2022/05/Dubinchuk-YE_kursova-LA-82.pdf (дата звернення: 14.11.2024).

7. Ільєнко О. Л., Михайлова Т. В., Шумейко Л. В. Заголовки англомовних художніх творів: перекладацький аспект. http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/-34/part_2/19.pdf (дата звернення: 05.11.2024).

8. Калюжна Л. Б. До проблеми творчого підходу в перекладацькій діяльності. <https://eportfolio.kubg.edu.ua/data/conference/3875/document.pdf> (дата звернення: 11.11.2024).

9. Кикоть В. М. Індивідуальний стиль автора та поетичний переклад. <https://eportfolio.kubg.edu.ua/data/conference/3875/document.pdf> (дата звернення: 09.11.2024).

10. Кучер М. Особливості перекладу заголовків англомовних кінофільмів. <https://ktpmam.kpi.ua/wp-content/uploads/2022/05/Kursova-Kucher.pdf> (дата звернення: 10.11.2024).

11. Лінгвістичні стратегії в перекладі художньої літератури: теоретичний аспект URL: https://www.researchgate.net/publication/373102313_-_LINGVISTICNI_STRATEGII_V_PEREKLADI_HUDOZNOI_LITERATURI_TEORETICNIJ_ASPEKT (дата звернення: 15.11.2024).

12. Лужна О. Заголовок художнього твору як проблема перекладу. <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/8006/3/luzna.pdf> (дата звернення: 08.11.2024).

13. Москалюк О. В., Шаповал А. С., Юхимець С. Ю. Варіативність в перекладі алюзій в назвах художніх та кінематографічних творів. Науковий

журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис». 2022. № 12. С. 126–131.

14. Практика технічного перекладу [URL:https://nmetau.edu.ua/file/-vidi_perekladu.pdf](https://nmetau.edu.ua/file/-vidi_perekladu.pdf) (дата звернення: 12.11.2024).

15. Проніна Г. М., Абрамова О. В. Типові способи перекладу назв сучасних англomовних книг. Слобожанський науковий вісник. Серія: Філологія. 2023. Вип. 4. С. 32–35.

16. Пушик Н. В. Особливості перекладу художніх творів. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія, 2022. № 54. С. 208–211. URL: <http://vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v54/50.pdf> (дата звернення: 09.11.2024).

17. Рудакова Л. П. Шляхи подолання труднощів перекладу художніх текстів: методична інтерпретація. <https://eportfolio.kubg.edu.ua/data/conference/-3875/document.pdf> (дата звернення: 12.11.2024).

18. Стахова О. Способи перекладу власних назв у художньому тексті URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/31948/2/PGNAP_2020_Stakhova_O-Ways_of_translating_proper_173-174.pdf (дата звернення: 13.11.2024).

19. Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу : зб. наук. пр. Житомир, 2024. 107 с. <http://eprints.zu.edu.ua/39932/1/%D1%84%-D0%B8%D0%BD%D0%B0%D0%BB%202024%20%D0%9A%D0%B2%D0%B5%D1%81%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%87%20%D0%B7%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%282%29%20%281%29.pdf> (дата звернення: 09.11.2024).

20. Федоренко Л. В. Принципи перекладу заголовків медійних текстів. http://oljournal.in.ua/archive/v6/part_2/31.pdf (дата звернення: 15.11.2024).

21. Федосєєв О. Проблема стилістичного аспекту перекладу художніх творів URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/60821755.pdf> (дата звернення: 07.11.2024).

22. Фоміна Л. В. Методичні рекомендації з дисципліни «Особливості перекладу художніх творів» для студентів заочно-дистанційної освіти спеціальності «Переклад». Державний ВНЗ «Національний гірничий університет». 2015. 164 с.

23. Чеботар А. М. Англomовний науковий текст, його мовні та позамовні риси, особливості їх відтворення в перекладі. <https://eportfolio.kubg.edu.ua/-data/conference/3875/document.pdf> (дата звернення: 11.11.2024).

24. Чижевський В. Семантико-стилістичні особливості перекладів заголовків сучасного англomовного публіцистичного тексту економічного спрямування. Полтавський університет економіки й торгівлі, 2021. 90 с.

25. Швець Є. Актуальні сатегії перекладу наукового тексту URL: <http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/6296/%D1%88%D0%B2%D0%B5%D1%86%D1%8C.pdf?sequence=1> (дата звернення: 08.11.2024).

26. Юлдашева Л. Заголовок як особлива номінативно-предикативна одиниця. Філологічний часопис. 2016. Вип. 1 (7). С. 87–93.

27. Юлдашева Л. Суктурно-семантичні та прагматичні особливості заголовків художніх творів кінця ХХ – початку ХХІ ст. 2018. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Yuldasheva_Liudmyla/Strukturno-semantychni_ta_prahmatychni_osoblyvosti_zaholovkiv_khudozhnikh_tvoriv_kintsia_KhKh_pocha/ (дата звернення: 08.11.2024).

28. Vasylenko A. THE DIFFERENCES BETWEEN COMMON AND LITERARY TRANSLATIONS. <https://mu.edu.ua/storage/MSU/pages/conferences/-2016/%D0%90%D0%BA%D1%82%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B5%D0%BC%D0%B8%20%D0%BC%D1%96%D0%B6%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97,%20%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D1%83%20%D1%82%D0%B0%20%D0%BF%D0%BE%D1%80%>

[D1%96%D0%B2%D0%BD%D1%8F%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D1%81%D1%82%D1%83%D0%B4%D1%96%D0%B9.pdf](#) (дата звернення: 15.11.2024).

29. Viezzi Maurizio. The translation of book titles. Theoretical and practical aspects. In *Beyond Borders – Translation Moving Languages, Literatures and Cultures*, Berlin: Frank & Timme. 2011. P. 183–195.

30. Viezzi Maurizio. Titles and translation. Haasteena nakokulma, Perspektivet som utmaning, Point of view as challenge, Perspektivitat als Herausforderung. VAKKI-symposiumi XXXIII 7.–8.2.2013. VAKKI Publications 2. Vaasa, 2013. P. 374–384: вебсайт. URL: https://www.vakki.net/publications/2013/-VAKKI2013_Viezzi.pdf (дата звернення: 10.11.2024).